

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії

На правах рукопису
УДК 911.3

**Структурні зрушення в господарському комплексі Волинської області:
суспільно-географічні аспекти**

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 106 Географія

Освітня програма: Економічна географія

Вибірковий блок: Розвиток продуктивних сил та регіональна економіка

Кваліфікаційна робота бакалавра
студента IV курсу
ОР Бакалавр
Волосюка Дмитра Миколайовича

Науковий керівник:
Пасько Володимир Феодосійович
кандидат географічних наук, доцент

Київ 2024

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ.....	7
1.1. Сутність територіальної організації господарського комплексу регіону.	7
1.2. Потенціал розвитку господарського комплексу регіону	10
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	13
2.1. Історичні фактори, що вплинули на розвиток господарського комплексу Волинської області.....	133
2.2. Економіко-географічне положення Волинської області.....	14
2.3. Суспільно-географічні фактори розвитку господарського комплексу Волинської області.....	16
2.4. Природно-ресурсний потенціал та екологічний стан Волинської області	20
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	24
3.1. Характеристика галузевої структури господарського комплексу Волинської області.....	24
3.2. Організаційна структура господарського комплексу Волинської області.....	37
3.3. Структурні зрушення в господарському комплексі Волинської області: проблеми і перспективи розвитку	38
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Актуальність теми. Через зміни в політичному, економічному та соціальному секторах, господарський комплекс Волинської області зазнає значних зрушень. Їх дослідження є необхідним для розуміння тенденцій регіонального розвитку, визначення пріоритетних напрямів забезпечення сталого розвитку регіону.

Повномасштабне воєнне вторгнення завдало значних втрат українській економіці, проте вона все ще має багато можливостей для розвитку. Найкраще зберігають або відновлюють темпи виробництва ті галузі господарства, які задовольняють основні потреби населення та забезпечують обороноздатність України. У Волинській області працює значна кількість підприємств харчової та текстильної промисловості, щоб задовольнити потреби Збройних Сил України. Крім того, Волинська область активно бере участь у програмі релокації підприємств із районів, де ведуться бойові дії. З початку повномасштабної війни більш ніж тридцять підприємств з інших областей переїхало на Волинь за програмою державної релокації.

У Волинській області працює значна кількість підприємств, які функціонують у різних сферах економіки та розвиваються відповідно до певних принципів територіальної організації. Передумовою цього є наявність досить розвиненої сировинної бази, трудових ресурсів, ринку збуту та інших факторів. Таким чином, актуальність дослідження зумовлюється динамічними змінами в структурі господарського комплексу Волинської області, і дослідження дозволить розширити та глибше зрозуміти вектор розвитку господарства досліджуваного регіону.

Представлену тему досліджували такі вчені й дослідники, як М. М. Паламарчук, О. І. Шаблій, М. І. Долішній, П. О. Масляк, М. О. Барановський, М. Д. Пістун, С.І. Іщук, Г.П. Підгрушний.

Об'єктом дослідження є господарський комплекс Волинської області.

Предметом дослідження є територіальна організація господарського комплексу Волинської області.

Метою дослідження є визначення особливостей територіальної організації господарського комплексу Волинської області та його структурних зрушень.

Згідно з метою представлені наступні **завдання**:

- проаналізувати сутність територіальної організації господарського комплексу регіону;
- оцінити потенціал розвитку господарського комплексу регіону;
- охарактеризувати історичні та військові фактори, що вплинули на розвиток господарського комплексу області;
- оцінити економіко-географічне положення Волинської області;
- визначити суспільно-географічні фактори, що впливають на розвиток господарського комплексу регіону;
- оцінити природно-ресурсний потенціал та екологічний стан Волинської області;
- дослідити галузеву структуру господарського комплексу Волинської області;
- проаналізувати організаційну структуру господарського комплексу Волинської області;
- дослідити та узагальнити проблеми і перспективи розвитку Волинської області.

У процесі дослідження господарського комплексу Волинської області було використано наступні методи:

- 1) літературний – аналіз наукової літератури та публікацій щодо сучасних тенденцій у господарському розвитку та структурних зрушень у регіоні.
- 2) синтез – виокремлення головних рис територіальної організації господарського комплексу Волинської області;
- 3) узагальнення – обґрунтування висновків;

4) статистичний – використання офіційних статистичних даних соціально-економічного розвитку для виявлення тенденцій та структурних зрушень у господарському комплексі.

5) опитування - проведення опитування серед фахівців для збору додаткової інформації про особливості розвитку господарського комплексу.

6) географічний аналіз - вивчення географічного розміщення підприємств, ресурсів, інфраструктури та інших факторів, які впливають на господарську діяльність області.

7) картографічний метод – створення картографічних зображень на основі статистичних даних

Структура. Структура бакалаврської роботи включає в себе три розділи, підрозділи, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний зміст роботи становить 57 сторінок.

АНОТАЦІЯ

Бакалаврська робота присвячена дослідженню територіальної організації господарського комплексу Волинської області та структурних зрушень, що відбуваються в ньому під впливом змін в політичній, економічній та соціальній сферах. Розглядаються зміни, спричинені повномасштабним воєнним вторгненням, які завдали значних втрат українській економіці, але водночас відкрили нові можливості для розвитку. Особлива увага приділяється галузям господарства, що задовольняють основні потреби населення та забезпечують обороноздатність України, зокрема харчовій та текстильній промисловості Волинської області. Також висвітлюється участь регіону в програмі релокації підприємств з районів бойових дій.

Досліджуються передумови розвитку господарського комплексу Волини, зокрема наявність сировинної бази, трудових ресурсів, ринків збуту тощо. Акцентується увага на актуальності вивчення динамічних структурних змін у господарському комплексі задля розуміння тенденцій регіонального розвитку та визначення пріоритетних напрямків забезпечення сталого розвитку регіону.

У роботі використано низку методів дослідження, зокрема літературний, синтез, узагальнення, статистичний, опитування, географічний аналіз та картографічний метод. Структура роботи включає вступ, три розділи з підрозділами, висновки, список використаних джерел та додатки.

Ключові слова: *господарський комплекс, Волинська область, територіальна організація, структурні зрушення, регіональний розвиток, сталий розвиток, релокація підприємств..*

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНУ

1.1. Сутність територіальної організації господарського комплексу регіону

Терміном «територіальна організація господарського комплексу» позначають феномен суспільної організації виробництва. Для розгляду цього терміну можна використовувати низку основних принципів, які забезпечують оптимальне розміщення, розвиток і організацію промислового виробництва в межах певних територіальних систем продуктивних сил. Таким чином, територіальну організацію господарського комплексу також можна назвати раціонально організованою, керованою системою суспільно-територіального поділу праці, комплексного розвитку та розміщення господарства країни та її окремих частин, до яких належать адміністративні області, внутрішньообласні адміністративні одиниці, міста.

Термін «розміщення» означає, що підприємство зосереджено на певних ресурсах, таких як сировина та паливо, місця концентрації достатньої кількості робочої сили та споживання продукції. Крім того, слід зазначити, що це поняття є унікальним, що воно характеризується як особливий динамічний стан, який описує розподіл продуктивних сил у межах певної території в залежності від природних, соціальних та економічних умов, які впливають на цю територію [7].

Таким чином, концепція розміщення господарства є частиною концепції територіальної організації господарства, після чого її можна описати як залежність від джерел усіх можливих ресурсів. Однак територіальна організація — це не тільки наявна сировинна база, але й наявність збуту, певної концентрації об'єктів, тощо.

На сьогоднішній день кластери є перспективним способом організації виробництва. Це групи підприємств, розташованих у найближчій місцевості та пов'язаних між собою за спільними факторами виробництва.

Кластер – це добровільне об'єднання галузевих і територіальних підприємств, які співпрацюють між собою, з науковими установами, громадськими організаціями, органами місцевої влади та самоврядування з метою покращення власної продукції та сприяння економічному розвитку регіону.

В кластерах відбувається об'єднання малих та середніх підприємств, які поодинокі існувати не можуть, або відчують суттєву нестачу інвестування, проблеми зі стандартизацією продукції, придбанням нових технологій та навчанням персоналу. Якщо підприємства малого та середнього бізнесу об'єднуються на рівні регіону, вони можуть отримати додаткові переваги від свого близького розташування та взаємодії з підприємствами, що виробляють схожу продукцію. [33]

Це можливо за допомогою кластерної моделі організації територіальних господарських зв'язків:

- зосередження фінансових ресурсів підприємств-членів кластеру для розвитку виробництва шляхом придбання нового обладнання, технологій або надання гарантій для отримання кредиту одним із членів кластеру;
- забезпечити обмін інформацією про різні аспекти діяльності компанії;
- підвищити конкурентоспроможність, об'єднавши зусилля підприємств кластера для виходу на зовнішні ринки;
- об'єднання елементів виробничого процесу, що включає постачальників сировини та споживачів кінцевого продукту, також сферу обслуговування та спеціалізовану інфраструктуру, планування роботи кластера на перспективу та забезпечення постійного завантаження підприємств, щоб зменшити витрати на продукцію та послуги;

– надання підприємствам-членам кластеру кваліфікованих юридичних, аудиторських та маркетингових послуг за допомогою створення єдиної інформаційно-консультативної мережі;

– участь у наукових, проектно-конструкторських, інформаційних проектах і реалізації їх розробок; виготовлення товарів і послуг відповідно до світових стандартів; участь у престижних виставках-ярмарках; і розширення ринків збуту продукції

Загалом, поняття територіальної організації господарства є значно ширшим, оскільки воно дозволяє описати становище різних галузей, які мають певні зв'язки один з одним.

Слід зазначити, що крім поняття розміщення, територіальну організацію господарського комплексу також можна описати за допомогою поняття територіальної структури, яка відображає розташування певних об'єктів промисловості певними територіальними комплексами, що складаються з промислових центрів, вузлів, районів тощо.

1.2. Потенціал розвитку господарського комплексу регіону

Природноресурсний потенціал регіону є фундаментальною складовою його економіки, сприяючи спеціалізації регіону в межах національної економіки та формуванню територіально-виробничих комплексів. Цей потенціал є тісно пов'язаним із локальним середовищем, має унікальні характеристики та значення як з теоретичної, так і з практичної точки зору [24].

Екологічний потенціал також є важливою складовою природно-ресурсного потенціалу, оскільки стан довкілля впливає на можливості розвитку та розміщення продуктивних сил у регіоні, а також на умови життя населення.

Виробництво харчових продуктів, машинобудування, деревообробки та паперу, гумових і пластмасових виробів, меблів, металургії, текстилю та одягу, добувної та хімічної промисловості – усе це позитивно впливає на економічний потенціал регіону (рис. 1.1).

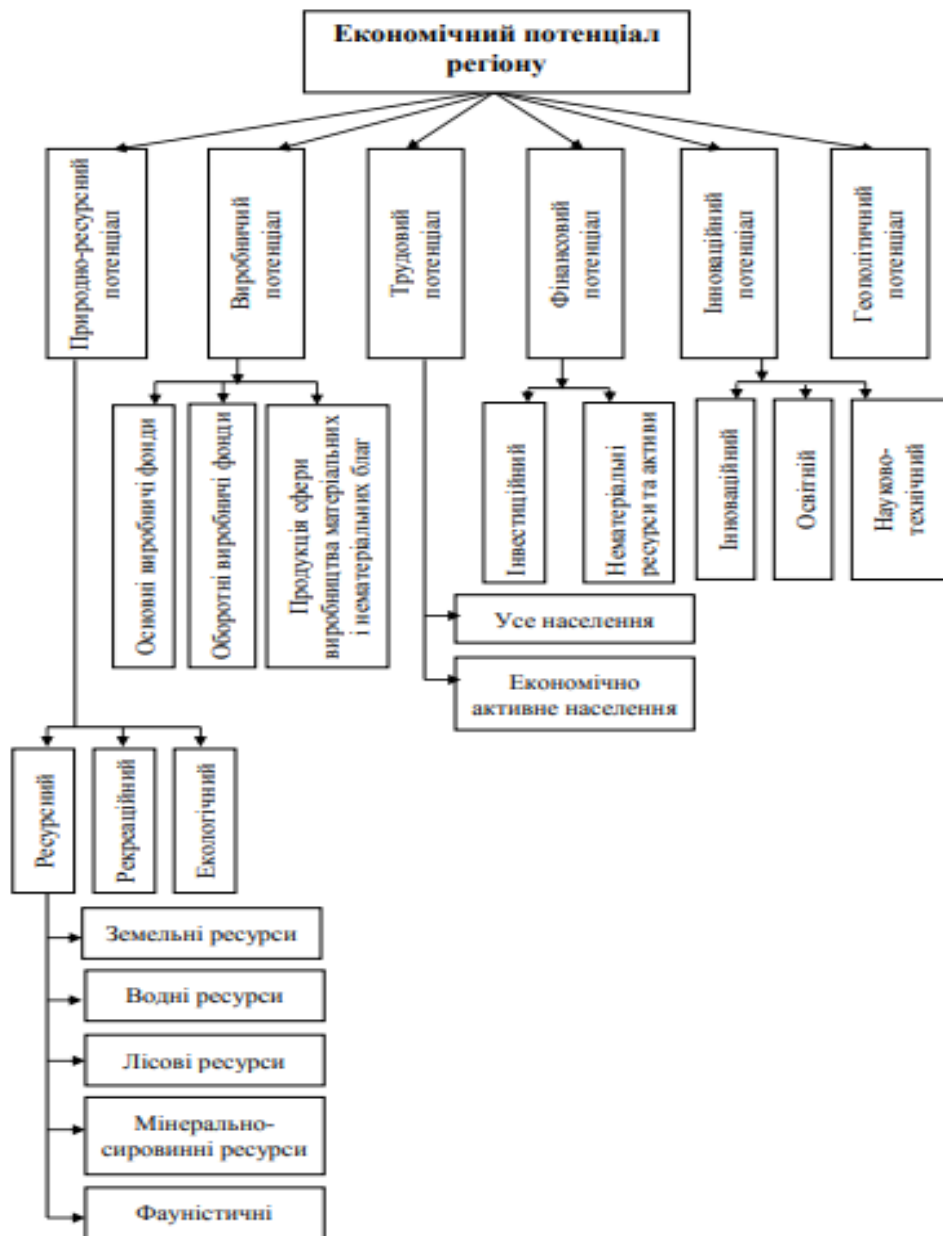

Рис. 1.1 Структура економічного потенціалу регіону [33]

Виробничий потенціал регіону, який включає всі види транспорту, об'єкти паливно-енергетичного забезпечення, засоби зв'язку, комунальне обслуговування та об'єкти природоохоронного призначення, є ключовою частиною економічного потенціалу. Розвиток регіону тісно пов'язаний з рівнем його економічного розвитку, зокрема з розвитком сфер виробництва матеріальних та нематеріальних благ. Основні виробничі фонди, які включають засоби праці, які функціонують у сфері матеріального виробництва та використовують у виробництві матеріальних благ, є важливою складовою

виробничого потенціалу регіону. Виробнича потужність — здатність засобів праці виробляти певну кількість продукції — є основним показником, що характеризує основні виробничі фонди.

Таким чином, виробничий потенціал регіону включає потенціал функціонуючих засобів праці (основні виробничі фонди), потенціал ресурсів (природні ресурси), потенціал науково-технічних знань (сукупність наукових, технічних і технологічних знань) і є системою взаємопов'язаних елементів, які відрізняються різними функціями в забезпеченні процесу випуску продукції та досягнення інших цілей розвитку підприємства.

Трудовий потенціал стає все більш важливою складовою економічного потенціалу регіону. Це складне поняття, яке формується під впливом численних факторів: рівня освіти та професійної кваліфікації, ступеня урбанізації, статевікової структури, чисельності населення, режиму розселення, доходів та витрат, рівня життя населення, а також забезпеченості соціальними послугами [33].

Соціально-економічні фактори впливають на "фінансовий потенціал регіону" (ФПР), який стає стартовою платформою для економічного розвитку. ФПР є частиною економічного потенціалу регіону (ЕПР) і взаємодіє з іншими його компонентами, як-от природні ресурси, виробництво та трудовий потенціал.

ФПР відіграє ключову роль у підтримці виробництва, зайнятості та інвестицій. Його структура, розмір і використання залежать від соціально-економічних умов та рівня суспільного розвитку [5]. Фінансовий потенціал регіону, складається з власних і залучених ресурсів, забезпечує фінансову стабільність і дозволяє виконувати стратегічно важливі завдання для регіону, надаючи можливість залучення та ефективного використання цих ресурсів.

ФПР включає в себе наступні структури: регіональні органи влади, фінансово-кредитні структури, домогосподарства і зовнішні джерела. Фінансові ресурси суб'єктів регіону займають важливе місце в структурі ФПР. Вони тісно

пов'язані з фінансово-кредитною системою, бюджетним потенціалом та інвестиціями.

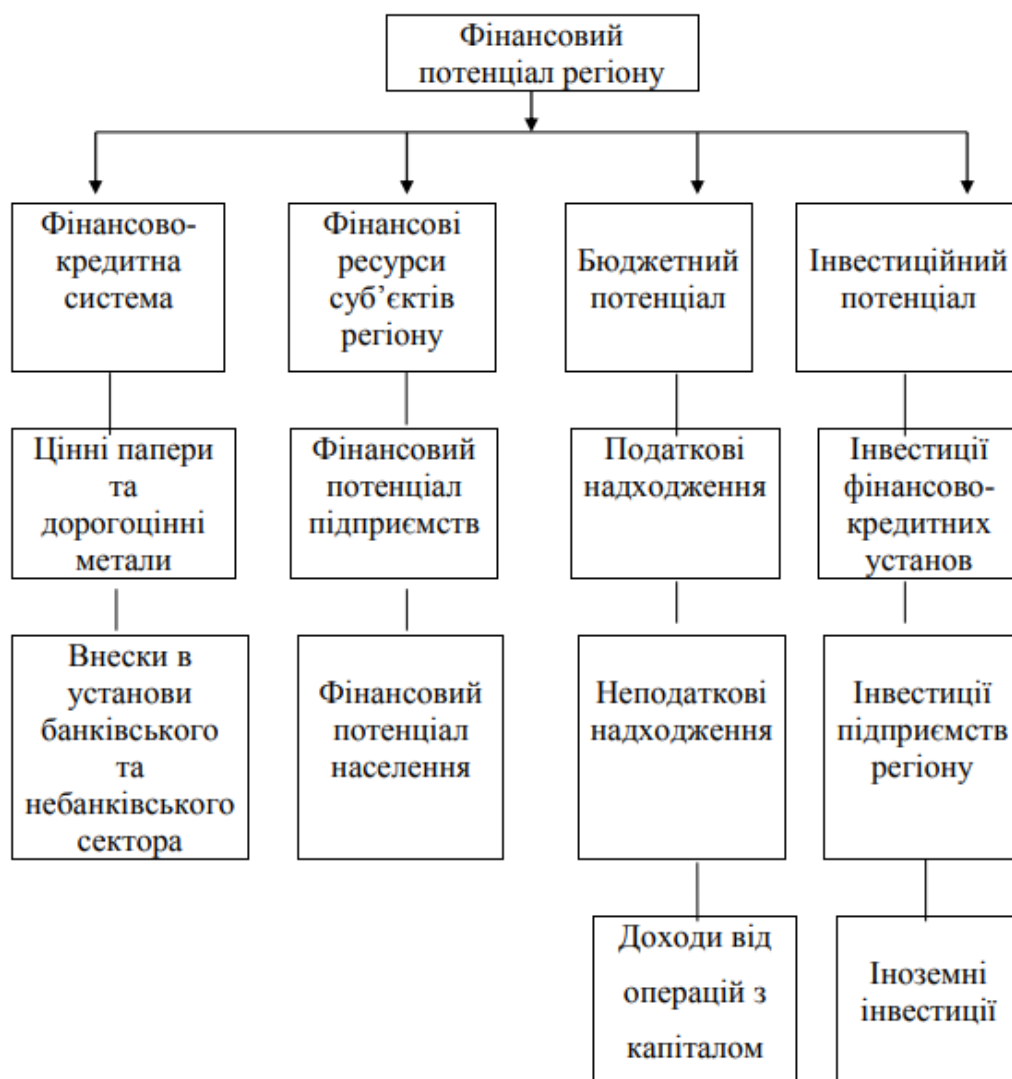

Рис. 1.2 Складові елементи фінансового потенціалу регіону [14]

Поняття "інноваційний потенціал" і "науково-технологічний потенціал" взаємопов'язані та знаходяться на одному рівні, при цьому в інноваційному потенціалі зосереджена можливість реалізації науково-технологічного прогресу. Інноваційний потенціал визначається як здатність системи адаптуватися, удосконалюватися та розвиватися з метою задоволення існуючих або нових потреб. Така здатність є необхідною для досягнення прогресу, що відбувається через ефективне використання внутрішніх інноваційних ресурсів. [19, с. 64].

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Історичні фактори, що вплинули на розвиток господарського комплексу Волинської області

Господарський комплекс Волинської області зазнавав багатьох змін в період від Київської Русі до нашого часу, перед тим як отримати свій сучасний вигляд. Зокрема, в часи Київської Русі та Литовсько-Польської держави активно розвивалися такі галузі як сільське господарство, млинарство, гуральництво та броварництво.

Структура регіону значно змінилася в період Російської імперії. Підприємства почали співпрацювати між собою та кооперуватись, наприклад, шахти та кар'єри співпрацювали з підприємствами, що виробляли продукцію з їх сировини, зокрема у виробництві скла та металургійних виробів. Окрім того, з часом з'явилися нові галузі, такі як цукрова промисловість, яка зорієнтувалася на місцеві сільськогосподарські підприємства як джерело сировини. Суконна промисловість виникла як наслідок потреби у виробництві тканин для одягу, а також розвивалися цегляні та черепичні заводи, дубильні та сукняні фабрики.

Сільське господарство, деревообробка та добувна промисловість активно розвивалися, коли область входила до складу Другої Речі Посполитої на початку 1900-х років. Їх розвиток став можливим завдяки наявності великих запасів корисних копалин, обширних лісових масивів та родючих земель, що добре підходили для вирощування певних сільськогосподарських культур. Особливо швидко розвивалися металургія, поліграфія, хімічна та машинобудівна галузі. В їхній територіальній організації відбувалася інтеграція з підприємствами, що забезпечували сировиною для виробництва або випускали первинну продукцію, з акцентом на розвиток транспортної інфраструктури.

Після входження до Радянського Союзу після Другої світової війни у Волинській області почали розвиватися більш трудомісткі та технологічні

галузі господарства. Вони потребували велику кількість трудових ресурсів, сировинної бази, споживачів, ринків збуту та транспортних шляхів для транспортування продукції для переробки або ввезення напівфабрикатів.

Господарський комплекс Волинської області був інтегрований не тільки у економічні райони Радянського Союзу, але й у загальносоюзний промисловий комплекс. На Волині діяли підприємства, які виконували окремі етапи виробничих процесів, зокрема в машинобудуванні та металургії. Оскільки на території області не було підприємств, що ведуть повний виробничий цикл, розвинуті транспортні зв'язки з іншими регіонами та країнами були критично важливими для її територіальної інтеграції.

Після Другої світової війни в Волинській області активно розвивалися такі галузі, як машинобудування, приладобудування, деревообробка, харчова промисловість (орієнтована на споживчий ринок), текстильна промисловість. Окрім цього, в цей період відчутно зросла хімічна промисловість, забезпечуючи виробництво руберойду, синтетичної шкіри та інших матеріалів. Варто зазначити, що Луцький державний підшипниковий завод №28 був одним із найбільших у Радянському Союзі [19].

2.2. Економіко-географічне положення Волинської області

Волинська область розташована на крайньому північному заході України, на перехресті важливих транспортних шляхів зі Східної у Західну Європу, що особливо важливо для розвитку зв'язків із різними країнами світу. На півночі Волинська область межує з Білоруссю (протяжність кордону – 205 км), на сході – з Рівненською областю (410 км), на півдні – з Львівською областю (125 км), на заході – з Холмським і Замостським воєводствами Республіки Польща (135 км). Площа області становить 20 100 км² (3,3% території України), протяжність з півночі на південь становить 187 кілометрів, а з заходу на схід – 163 кілометри [7].

Волинська область складається з 4 районів та 54 громад (рис 2.1.). До складу області входить 1 087 населених пунктів, з яких 11 міст, в тому числі 4 обласного і 7 районного значення, 22 селища міського типу, 1 054 села.

Рис.2.1. Адміністративно-територіальний устрій Волинської області [7]

Адміністративним центром області є місто Луцьк, який у тому числі є й найбільшим за площею та найбільш розвиненим містом області, у тому числі і з економічної точки зору.

Область має вигідне прикордонне положення з країнами Європи, що сприяє її економічному розвитку. Волинь межує з промислово розвинутими країнами Європи, що позитивно впливає на розвиток її продуктивних сил. Також Волинська область займає стратегічне положення, знаходячись у точці взаємодії економічних структур України та Польщі, а також неподалік від європейського ринку. Важливим аспектом економіко-географічного розташування області є участь у транскордонному об'єднанні «Єврорегіон Буг», що забезпечує їй можливість активної участі в національному та міжнародному поділі праці та виконанні транзитних перевезень на експортно-імпортних напрямках [22].

Після початку повномасштабної війни на українсько-білоруському кордоні постійно тримається військова напруга. Підвищена військова присутність та можливі провокації створюють безпекові ризики для регіону та створюють необхідність укріплення прикордонної інфраструктури, включаючи будівництво захисних споруд, укріплення прикордонних пунктів. Підвищений ризик та нестабільність знижують потік інвестицій у прикордонні Ковельський та Камінь-Каширський райони.

2.3. Суспільно-географічні фактори розвитку господарського комплексу Волинської області

Чисельність населення області станом на початок 2022 року, за даними Державної служби статистики України, складала 1,02 мільйонів осіб, з них більш ніж 213 тисяч осіб проживає у Луцьку. Найбільша кількість населення проживає в Луцькому районі – 452,2 тис.осіб. Цей район також має найвищий рівень урбанізації в області – 60,7 %. Найменша чисельність населення та

найменший рівень урбанізації спостерігались в Камінь-Каширському районі – 131,1 тис. осіб та 21,7 % відповідно (табл. 2.2)

Табл. 2.2

Розподіл міського та сільського населення Волинської області у 2021 році

Район	Чисельність населення			Рівень урбанізації
	Всього	Міське	Сільське	
Волинська область	1018628	527453	491175	51,8
Володимир-Волинський	169163	103761	65402	61,3
Камінь-Каширський	131063	28399	102664	21,7
Ковельський	266149	120973	145176	45,5
Луцький	452253	274320	177933	60,7

Складено автором за даними Головного управління статистики у Волинській області

В останні роки в області спостерігається значне зниження чисельності населення (рис.2.3).

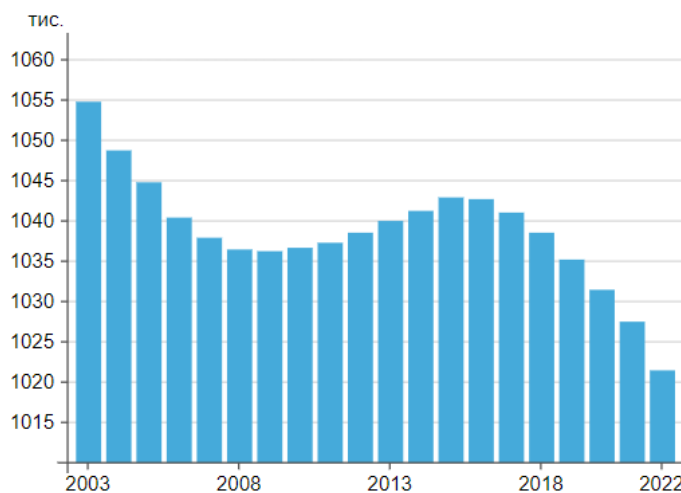

Рис.2.3 Динаміка чисельності населення в Волинській області з 2003 по 2022 рр. [29]

Основним фактором, що впливає на такі негативні зміни є природне скорочення чисельності населення та негативне сальдо міграцій (табл. 2.4.).

Економічні та соціальні фактори мають значний вплив на міграційні процеси в області. Серед економічних факторів помітним є зв'язок між показниками міграції та рівнем зареєстрованого безробіття, серед соціальних – рівнем житлового будівництва, оскільки рівень доходів та наявність нового житла є важливим стимулом для переселення населення .

Табл. 2.4

Формування приросту (скорочення) чисельності населення у 2021 році

	Загальний приріст, скорочення (-)	У тому числі:	
		природний приріст, скорочення (-)	сальдо міграцій
Волинська область	-6041	-5641	-400
Луцький район	-1489	-2128	639
м. Луцьк	-1211	-867	-344
Володимир-Волинський район	-2033	-1692	-341
Камінь-Каширський район	-741	-320	-421
Ковельський район	-1778	-1501	-277

Джерело: [3]

На основі аналізу таблиці бачимо, що природне скорочення спостерігається в усіх адміністративних районах Волинської області, найгірші показники має Луцький район. В контексті міграцій, лише цей район має позитивне сальдо міграцій.

В структурі міграційного приросту переважну більшість займають міжрегіональні міграції (табл. 2.5.).

Табл.2.5

Складові міграційних процесів у Волинській області в 2020 р.

	Чисельність осіб, які прибули	Чисельність осіб, що вибули	Міграційний оборот	Питома вага, %
Загальна міграція, у т. ч.:	10 710	10 838	21 548	100
міжрегіональна міграція	10 588	10 693	21 281	98,76
міждержавна міграція	122	145	276	1,24

Джерело: [3]

Переважно міграція в регіоні має трудовий характер. Міждержавні міграції здебільшого спрямовані до країн Центральної та Східної Європи. Міжрегіональні міграції, у свою чергу, орієнтовані на області з вираженим дефіцитом робочої сили. Щодо внутрішньообласних переміщень населення, то відбувається відтік населення з північних та західних районів області до південних районів, які знаходяться ближче до обласного центру. Також фіксується незначний відтік населення з міських районів у сільські, переважно у приміські зони Луцька.

Природний приріст та механічний рух населення впливають на його статево-вікову структуру. Статева структура населення відрізняється від загальнодержавної. Співвідношення чоловіків і жінок у Волинській області становить 47,4 і 52,6 % (середньоукраїнський показник відповідно 46,5 і 53,5 %). Якщо в Україні на 1000 жінок припадає 871 чоловік, то у Волинській області – 900. Це один із найвищих показників у державі (3-тє місце після Закарпатської та Львівської областей).

Згідно вікової структури населення, найбільший відсоток займає категорія від 16 до 59 років – 63 %. Даний показник відображає позитивну забезпеченість області економічно-активним населенням. Друга категорія – 60 і більше років становить 18 % і є не менш важливим критерієм для виплат із пенсійного

фонду. Третя категорія – діти від 0 до 15 років, що становлять 19 % загальної чисельності населення області.

Станом на 2021 рік чисельність робочої сили працездатного віку становила 404,8 тис. осіб. З них зайнятого населення працездатного віку налічувалось 352,9 тис. осіб. Чисельність безробітного населення працездатного віку становила 51,9 тис. осіб. Рівень безробіття працездатного населення (за методологією МОП) становить 12,8% (міського – 11,9%, а сільського – 13,8%.

За віковими групами найбільша частка безробітних припадає на населення віком від 20 до 29 років (молодь, яка не має змоги працевлаштуватися після отримання освіти). Кількість пенсіонерів у розрахунку на 1000 жителів області становить 274 (в Україні на 1000 жителів – 301 пенсіонер).

В структурі зайнятості за видами економічної діяльності станом на 2020 рік найбільшу частку займала торгівля – 23 % населення, в сільському господарстві було зайнято близько 20% а у промисловості – 14%.

2.4. Природно-ресурсний потенціал та екологічний стан Волинської області

Природні умови та ресурси Волинської області є важливим фактором, що впливає на суспільно-географічний розвиток регіону. Область є рівнинною, максимальні висоти не перевищують 250–270 м. Приблизно 3/4 території області знаходяться в Поліській низовині.

Сприятливий клімат, помірно континентальний, з достатньою м'якою зимою та теплим і вологим літом, сприяє розвитку туризму та сільського господарства в регіоні.

Крім того, слід зазначити, що хоча на території області є достатня кількість земельних ресурсів, проте родючість ґрунтів значно нижча, ніж у багатьох степових і лісостепових регіонах України. Найпоширенішими типами ґрунтів є дерново-підзолисті, дернові та різні типи болотних на півночі; темно-сірі опідзолені та чорноземи на півдні [4]. Особливості ґрунтового покриву

Волинської області сприяють вирощуванню різноманітних сільськогосподарських культур, що є важливим фактором у розвитку агропромислового комплексу регіону.

Крім того, Волинь багата на корисні копалини. В надрах області знаходяться 18 видів корисних копалин, серед яких найбільше значення мають природний газ, торф, германій, скляний пісок, підземні прісні та мінеральні води, торф'яна грязь, цементна сировина, мідь і фосфорити.

Родовища кам'яного вугілля розташовані у межах Львівсько-Волинського вугільного басейну з найбільшим родовищем у Нововолинську. За балансовими запасами кам'яного вугілля відомо десять родовищ, запаси становлять 73,7 млн. тонн. Самородна мідь видобувається поблизу населеного пункту Ратне в Ковельському районі. Видобуток торфу зосереджений у Камінь-Каширському та частині Луцького районів, з найбільшим родовищем у Журавичах.

Запаси природного газу розвідані в Локачинському родовищі з обсягами близько 7,8 млрд. грн. куб.м. що може дозволити задовільнити 50% потреб регіону в газі протягом двадцяти років.

Територією Волинської області протікає 137 річок довжиною понад 10 км. Гідрологічну мережу формують басейни двох найбільших річок – Прип'яті і Західного Бугу [17].

Річки протікають через територію області, в основному з півдня на північ, маючи повільну течію через незначний ухил поверхні.

Загальний стік води в річках області в середньому становить 4050 млн. м³ на рік, або 3,9 тис. м³ на одного жителя.

Щодо озер, то в Волинській області їх найбільше серед західних областей України. Загалом їх 267, з них 198 в басейні річки Прип'ять і 69 в басейні річки Західний Буг. Вони різні за походженням. Більшість озер карстові, але є і заплавні. Група озер, відомих як Шацькі озера, розташована в північно-західній частині Волинського Полісся. Вони знаходяться в басейні Західного Бугу на території Шацького національного природного парку, де налічується близько

30 озер. Світязь, площею 2621 га, є найглибшим озером в Україні з максимальною глибиною 58 м [27].

В основному ставки розташовані в південній частині регіону, в балках, ярах та у витоках річок. Вони використовуються господарствами району комплексно для відпочинку населення, зволоження осушених земель та риборозведення. Волинь відзначається як один із найбільш заліснених регіонів України, де загальна площа лісового фонду становить 697,7 тис. га. З них 646,4 тис. га покриті лісовою рослинністю, що складає 6% площі лісів України та третину території області. Найбільш залісненими є Ковельський та Камінь-Каширський райони. Основними лісокористувачами в області є підприємства, підпорядковані обласному управлінню лісового та мисливського господарства, зокрема Державне агентство лісових ресурсів України, яке володіє 78,3% загальної площі лісу, а також підприємства Мінагрополітики та військового лісництва Міноборони. Лісове господарство області в основному зосереджене на лісозаготівлях, які становлять 93,1% загального обсягу продукції.

Загалом природні ресурси в регіоні достатні для збалансованого розвитку сільського господарства та промисловості. Однак існує низка проблем, які значно знижують ефективність використання надр, не забезпечують достатню охорону надр і спричиняють розбіжності між використанням надр і охороною навколишнього середовища.

Волинський гірничодобувний район, що є частиною Львівсько-Волинського кам'яновугільного регіону, характеризується "суттєво помірним" екологічним станом згідно з концепцією покращення екологічного стану гірничодобувних регіонів України. Інтенсивна гірничо-видобувна діяльність призвела до накопичення 31 млн тонн шахтних порід, у яких спостерігається значне перевищення вмісту ванадію, нікелю, кобальту та інших елементів, що входять до першого та другого класів небезпеки. Це викликало просідання 7,7 тис. га землі, що призвело до підтоплень та заболочувань на території Володимир-Волинського району. Північна частина області містить 295 тис. га

територій, забруднених радіацією через аварію на Чорнобильській АЕС. Недбала меліорація призвела до значних змін у природі, включаючи погіршення якості ґрунтів, зниження рівня ґрунтових вод і порушення функціонування малих річок. Екологічна мережа області включає Черемський природний заповідник, Шацький національний парк, національні природні парки "Прип'ять-Стохід" та "Цуманська пуща", державні заказники, пам'ятки природи, Луцький ботанічний сад, державні парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва і заповідні урочища, що є ключовими для збереження природного різноманіття регіону. Основними природними ресурсами Волинської області є земельні, лісові, водні та природно-рекреаційні ресурси, тоді як фауністичний та мінерально-сировинний потенціал є відносно низькими.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Характеристика галузевої структури господарського комплексу Волинської області

Волинська область, розташована на заході України, користується перевагами свого економіко-географічного положення, яке є сприятливим для розвитку різних галузей економіки. Це положення, разом з розвиненими транспортними зв'язками, наявністю природних ресурсів і кваліфікованими трудовими ресурсами, забезпечує області вагомі переваги у розвитку економіки.

Основу господарського комплексу Волині традиційно становить агропромисловий комплекс. Сільське господарство залишається одним з ключових напрямків, що демонструє стійке зростання: так, у 2020 році виробництво сільськогосподарської продукції зросло на 5,1%. Проте, господарський комплекс регіону не обмежується лише аграрним сектором.

Промисловість також відіграє важливу роль, особливо з огляду на наявність розробок корисних копалин, таких як торф, германій, а також кам'яне вугілля, що добувається у Львівсько-Волинському басейні. Ці ресурси становлять основу для розвитку хімічної, металургійної та будівельної галузей.

У сфері послуг в період до 2022 року спостерігалось зростання в туризмі та рекреації, завдяки численним природним паркам і заповідникам, які приваблюють відвідувачів своєю унікальною флорою та фауною. Також розвивалася інфраструктура зеленого туризму, що дозволяє гостям регіону ближче познайомитись з місцевою культурою і традиціями. В даний час через безпосередню близькість багатьох рекреаційних об'єктів, зокрема Шацьких озер, до білоруського кордону, кількість туристів значно скоротилася, що негативно впливає на розвиток галузі.

Крім того, тут розвиваються такі галузі, як:

1. видобувна: добування торфу, кам'яного вугілля тощо;
2. деревообробна та лісова галузі;
3. важка: металургія та машинобудування;
4. виробництво одягу;
5. харчова: виробництво харчових продуктів із власної сільськогосподарської сировини;
6. енергетика: виробництво електроенергії на соняних електростанціях

Волинська область відома своєю деревообробною промисловістю та агропромисловим комплексом, які є ключовими секторами її економіки. Регіон також має розвинену добувну промисловість, що спеціалізується на видобутку торфу та вугілля. Львівсько-Волинський кам'яновугільний басейн, відкритий на початку 1900-х років, хоча й має невеликі обсяги видобутку, важливий для забезпечення місцевого населення, електроенергетики та інших галузей, знижуючи витрати на транспортування вугілля. Область також має значні поклади торфу, займаючи 20% від загальноукраїнських запасів, які мають потенціал для використання як палива, хоча наразі торф'яна промисловість переживає занепад.

Сільське господарство в регіоні є різноманітним, з вирощуванням цукрових буряків, соняшнику, ячменю, пшениці та вівса, що є результатом сприятливих кліматичних умов та різноманітності аграрного сектору. Також розвивається тваринництво, включаючи ставкове рибництво, що задовольняє потреби місцевого населення завдяки достатнім водним ресурсам.

Лісове господарство, підкріплене значними природними лісовими ресурсами, є однією з основних галузей регіону. Інші промислові галузі, як металургія, хоч і мають потенціал, не є достатньо конкурентоспроможними на внутрішньому ринку, тому їхній внесок у валову додану вартість області залишається незначним. Основна частина виробництва припадає на харчову промисловість, яка орієнтована на місцевих споживачів та експорт. Це

відображає географічне розташування, доступність ресурсів, включаючи трудові, а також попит на продукцію як у місцевому, так і на ширшому українському та міжнародному ринках.

На Волині працює понад 800 промислових підприємств, з яких 119 є великими та середніми підприємствами. На цих підприємствах працює понад 85% працівників промислової галузі та виробляється понад 90% промислової продукції регіону.

Серед провідних підприємств Волинської області вирізняються такі компанії, як ПАТ «СКФ Україна», що спеціалізується на виробництві підшипників; ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна», яке виготовляє кабельні системи для автомобільної промисловості; СП ТОВ «Модерн-Експо», відоме своїми торговельними і складськими системами; ТзОВ «Цунамі», що займається ресторанним бізнесом; і ДП «Луцький ремонтний завод «Мотор», що проводить ремонт і обслуговування автомобілів та іншої техніки.

До переліку входять також ТОВ «Кроноспан УА», виробник деревно-стружкових плит; ТОВ «БРВ-Україна», що спеціалізується на виробництві меблів; ПрАТ «Теріхем-Луцьк», яке випускає хімічні речовини; ПрАТ «Едельвіка», відоме своїми молочними продуктами; ПрАТ «Волиньхолдінг», що займається агробізнесом; та ПАТ «Луцьк Фудз», виробник харчових продуктів. Ці компанії вносять значний вклад у економіку регіону, забезпечуючи виробництво важливих продуктів та послуг [19].

Відсоткове співвідношення між частками виробництва продукції у певних галузях промисловості зображено на рис. 3.1.

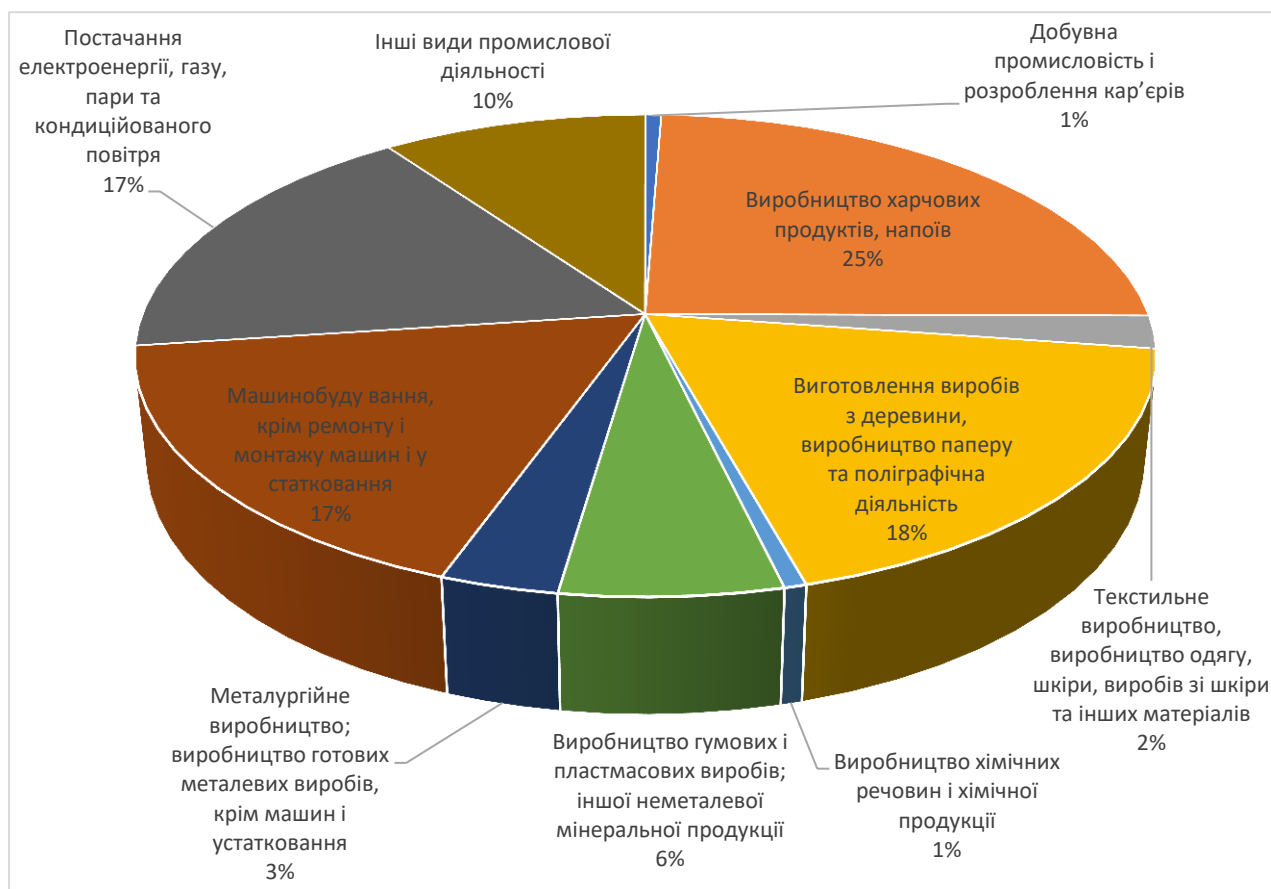

Рис. 3.1. Структура промислового комплексу області за обсягами реалізованої продукції (розроблено автором за даними Головного управління статистики у Волинській області)

Волинь виступає вагомим агропромисловим центром України, характеризуючись рівнинним рельєфом, помірно континентальним кліматом, а також родючими чорноземами на півдні та дерново-підзолистими ґрунтами на півночі. Область насичена великими лісовими масивами та багатою мережею річок і озер, що сприяє розвитку аграрної індустрії. Як багатогалузевий аграрний регіон, Волинь активно розвиває рослинництво, зокрема вирощування зернових, цукрових буряків, ріпаку, картоплі та овочевих культур. У тваринництві область спеціалізується на виробництві молока, м'яса великої

рогатої худоби, свинини, птиці та яєць, займаючи від 2,6% до 3,2% в національному виробництві.

Завдяки розвинутому аграрному сектору, Волинь забезпечує значний внесок у продовольчу безпеку регіону, виробляючи основні продукти харчування у кількостях, що перевищують внутрішні потреби. Наприклад, зерновими область забезпечена на 160%, картоплею – на 150%. Виробництво молока і цукру перевищує споживання в півтора рази, тоді як м'яса виробляється вдвічі більше, ніж необхідно для внутрішнього ринку, а овочами регіон забезпечений на 120%.

У галузевій структурі сільського господарства рослинництво становить 58,7%, тоді як тваринництво становить 41,3%. З 2016 по 2020 рік галузь рослинництва розвивалася динамічно. У грошовому виразі виробництво продукції рослинництва збільшувалось щороку. У 2016 році воно склало 9,5 млрд грн (у цінах 2016 року) і до 11,4 млрд грн у 2020 році.

Також у зазначений період зросла і питома вага, як в загальнообласному виробництві сільськогосподарської продукції, так і серед областей України, відповідно з 63,2 % до 68,9 % та з 1,9 % до 2,5 % відповідно.

Збільшення посівної площі, в основному за рахунок залучення в обробіток перелогів, є позитивною ознакою останніх років. У межах області з 2015 по 2020 рік площа посіву сільськогосподарських культур зросла з 537,6 тис. га до 605,0 тис.га [31].

Обсяг виробництва зернових і зернобобових культур за п'ять років зріс на 300 тис. тонн (з 1100 у 2016 році до 1400 у 2020 році), що демонструє позитивну динаміку розвитку галузі. Основні показники з виробництва окремих сільськогосподарських культур зображено на рис. 3.2.

Виробництво культур зернових і зернобобових у підприємствах по районах у 2021 році

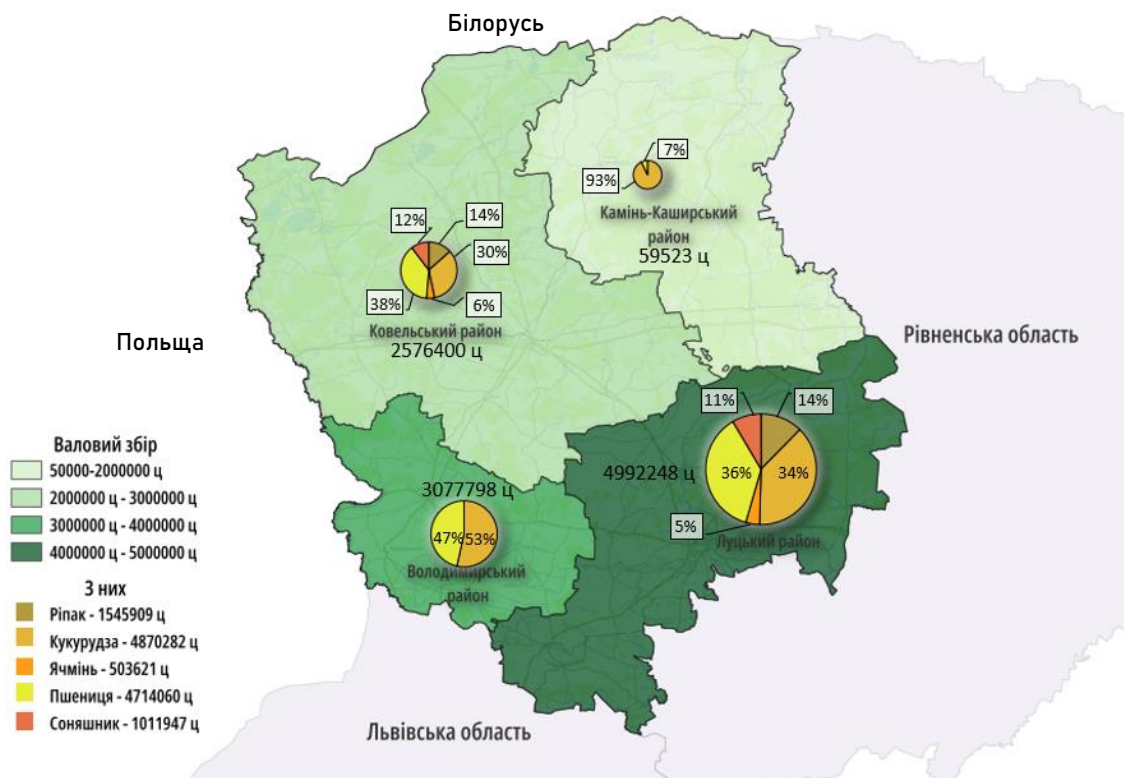

Рис. 3.2. Виробництво культур зернових та зернобобових у підприємствах по районах у 2021 році (розроблено автором за даними Головного управління статистики у Волинській області)

В Луцькому районі найбільша кількість ріпакових, пшеничних культур, менший відсоток складають соняшник та ячмінь. У Володимир-Волинському районі в структурі вирощування с/г культур переважає пшениця та кукурудза. В Камінь-Каширському районі в структурі переважають кукурудзяні та пшеничні культури. В структурі вирощування с/г культур Ковельського району найбільша кількість кукурудзи та пшениці, але найменша – ячменю.

Виробництво технічних культур на Волині активно розвивається, включаючи нові види для регіону, зокрема соняшник, який зазнав значного зростання виробництва з 15,6 тисяч тонн у 2016 році до 102,5 тисяч тонн у 2020 році. Розвиток галузі рослинництва, особливо органічного виробництва, стає все більш популярним, оскільки традиційне землеробство з його великим

використанням хімікатів несе ризики накопичення шкідливих речовин у навколишньому середовищі. Значні обсяги мінеральних добрив вносяться щорічно, що підсилює цю проблему.

Стабільне збереження площ та обсягів виробництва овочевих культур свідчить про зосередження агропромислового комплексу на забезпеченні внутрішнього продовольчого ринку та меншу залежність від зовнішніх ринкових коливань. Зокрема, основні овочі, які вирощуються, включають моркву, капусту, столові буряки та цибулю, що складають традиційний борщовий набір. Картопля також залишається важливою культурою, займаючи значну частку посівних площ.

Підтримка промислового садівництва та виноградарства через урядові програми компенсацій витрат на посадковий матеріал та системи краплинного зрошення допомагає розвитку цих культур. Особливо це стосується вирощування таких ягід як малини, чорниці, лохини високорослої, а також грецьких горіхів та яблук.

Важливим аспектом сільськогосподарської діяльності області є тваринництво, яке забезпечує населення високоякісними продуктами харчування і є джерелом сировини для промисловості. Проте, в останні роки спостерігається тенденція до скорочення поголів'я великої рогатої худоби, що негативно впливає на виробництво молока і м'яса в регіоні.

Таким чином, сьогодні це основна проблема, рішення якої вимагає фінансової підтримки (рис. 3.3).

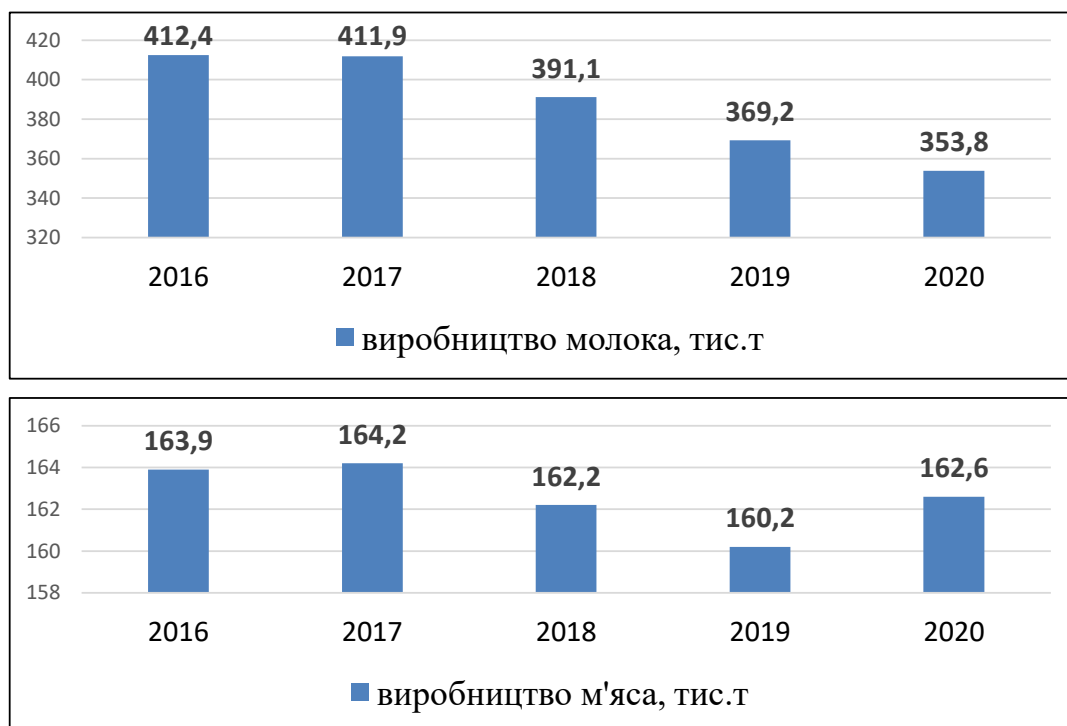

Рис.3.3 Виробництво молока та м'яса у Волинській області в 2016-2020 роки [26]

Розвиток м'ясо-молочного скотарства визначається як ключова спеціалізація Волинської області. Використання селекційно-племінних методів спрямовано на поліпшення генетичної якості тварин, що дозволяє створювати високопродуктивне поголів'я для агропромислового сектору.

Свинарство також є перспективною та економічно привабливою сферою в аграрному бізнесі регіону, з огляду на модернізацію та ремонт ферм. На початок 2021 року в регіоні нараховувалось 250,8 тисяч свиней, а племінна база включала племзавод та два племрепродуктори для розведення великої білої породи свиней.

Птахівництво в області є розвинутим та займає майже 65% від загального виробництва м'яса, зі значним відсотком продукції в агроформуваннях. Постійна модернізація ферм та введення в експлуатацію нових об'єктів дозволяє збільшувати продуктивність за рахунок використання високопродуктивних порід птиці з-за кордону та вітчизняних конкурентоспроможних порід.

Бджільництво, зосереджене на виробництві меду та інших продуктів, як прополіс, квітковий пилок, матове молоко, є суттєвим економічним фактором галузі. В області знаходиться 22,4 тисячі бджолиних сімей, що виробляють 300-320 тонн меду щорічно. Розташування пасік у місцях з великою кількістю медоносних рослин підвищує врожайність і якість сільськогосподарських культур.

Аналізуючи кожен сектор, потрібно відзначити, що транспортна інфраструктура відіграє ключову роль у формуванні основ для соціально-економічного розвитку регіонів. Зокрема, транспортна доступність безпосередньо впливає на конкурентоспроможність регіону, що сприяє привабленню інвестицій та розширенню експортних можливостей. Наявність маршрутів державного та міжнародного значення підвищує інвестиційну привабливість, розширюючи економічні перспективи та залучаючи зовнішні ресурси для розвитку.

Волинська область, завдяки своєму розташуванню, має географічну перевагу, оскільки знаходиться недалеко від столиці та ключових міст Центральної та Західної Європи. Область є частиною важливих міжнародних транспортних коридорів, що з'єднують західні та східні напрямки, таких як магістралі Київ-Ковель-Варшава-Берлін і Київ-Ковель-Брест. Крім того, регіон відіграє ключову роль у міждержавному транспортному коридорі Ужгород – Львів – Ковель – Доманово.

У регіоні діє розгалужена мережа автобусних маршрутів, включаючи міські, міжміські та внутрішньообласні лінії, з загальним парком у 967 транспортних засобів. Проте, деякі дороги не відповідають стандартам безпеки, що обмежує доступність транспортних послуг у деяких населених пунктах, ставлячи під загрозу повноцінне обслуговування регіону.

Протяжність залізничної мережі у Волинській області становить 596,8 км, із яких 101,2 км є електрифікованими. Щільність залізничної мережі становить 29,5 км на тисячу квадратних кілометрів, що є нижчим показником порівняно з середнім по Україні (36 км на тис. кв. км). Електрифіковані ділянки становлять близько

17,8% від усієї мережі, а двоколіїні – 6%. Основними залізничними вузлами є Ковель, який використовується для сортування, та Луцьк для вантажних перевезень. До залізничних маршрутів регіону належать одноколіїні лінії Ковель-Сарни-Коростень-Київ, Ковель-Камінь-Каширський, а також маршрути через Володимир-Волинський до Червонограду та Підзамче у Львові. Є й маршрут Ковель-Червоноград з відгалуженням до Володимира-Волинського. Особливу роль відіграють прикордонні райони з різною шириною колій, що перетинають кордон з сусідніми державами.

Щодо дорожньої інфраструктури, в регіоні є 6195,3 км автомобільних доріг загального користування, з яких значна частина має тверде покриття. Виділяються дороги державного значення загальною довжиною 1824,3 км, у тому числі дороги міжнародного та національного значення. Місцеві дороги мають довжину 4371 км. У містах та населених пунктах області знаходиться 7292,6 км комунальних доріг і вулиць з твердим покриттям, які включають асфальтовані ділянки, білощобеневе покриття та бруківку. Щільність автодоріг з твердим покриттям в області перевищує середній показник по Україні.

В галузі зв'язку та телекомунікацій в області діють наступні компанії: ПрАТ «Київстар», ПрАТ «VODAFONE», ТОВ «Астеліт» та ТОВ «Інтертелеком», які майже повністю покривають територію. 1451,6 тис. осіб є абонентами мобільного зв'язку.

Через кабельні, супутникові та ефірні мережі населення області має можливість отримувати аудіовізуальну інформацію від національних мовників.

На території області працює 21 ліцензована телекомпанія, з яких 4 є місцевими: Волинська ОДТРК, ДП «ТРК «Аверс» ВАТ «Корпорація «Аверс», ПП «Інформаційна студія «Полісся-TV» та ТОВ «Володимир-Волинське агентство телевізійного мовлення «Володимир» [32].

Мережа поштових відділень Волинської дирекції українського державного підприємства «Укрпошта» налічує 467 відділень, з яких 62 розташовані в містах

і селищах, 405 — у сільській місцевості, а також 7 пересувних відділень. Це головне поштове підприємство регіону.

У регіоні функціонує 773 школи, 22 заклади професійно-технічної освіти, 19 з яких підпорядковані управлінню освіти і науки, а 3 є структурними підрозділами закладів вищої освіти. Щорічно ці установи навчають понад 10 тисяч здобувачів освіти.

Заклади вищої освіти Волині забезпечують фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку спеціалістів у всіх соціальних сферах регіону. Розширення міжнародних контактів сприяє інтеграції національної освіти в європейське освітньо-наукове співтовариство, впровадженню нових технологій, підвищенню якості науково-дослідних робіт і залученню іноземних інвестицій у різні програми. Провідними закладами вищої освіти є Волинський національний університет імені Лесі Українки та Луцький національний технічний університет.

На сьогодні спеціалістів з вищою освітою готують 26 закладів вищої освіти, у тому числі: I-II рівня акредитації – 20 та III-IV рівня акредитації – 6 (табл.3.1).

Табл.3.1

Заклади освіти Волинської області

Заклади освіти	Станом на 01.10.2021	Станом на 01.01.2022
Кількість закладів вищої освіти, одиниць/студентів у них	9/17 370	10/17 396
Кількість закладів фахової передвищої освіти, одиниць/студентів у них	18/8 935	18/9 882
Кількість закладів професійно-технічної освіти, одиниць/учнів у них	18/8 224	17/8 034
Кількість денних закладів загальної середньої освіти, одиниць*/учнів у них	560/144 931	561/144 931
Кількість постійних закладів дошкільної освіти, одиниць/дітей у них	484/33 456	484/33 456
Кількість інклюзивно-ресурсних центрів, одиниць/дітей у них	26/4 434	26/4 434
– у т.ч. 4 приватних школи		

Джерело: [26]

Основними завданнями галузі культури області є забезпечення прав громадян на доступ до інформації, розвиток мистецької освіти, залучення до

культурних цінностей і духовних потреб, створення умов для функціонування базової мережі закладів культури місцевого рівня, надання якісних культурних послуг для всіх верств населення, особливо дітей та молоді, державна підтримка професійного мистецтва, збереження та актуалізація нематеріальної культурної спадщини.

У Волинській області існує широка мережа закладів культури та мистецтва:

- 668 клубів і будинків культури об'єднують 3197 клубних формувань, з них 875 для дітей і 36,9 тис. аматорів;

- 567 бібліотек обслуговують 480,9 тисячі людей, з них 241,4 тисячі знаходяться в сільській місцевості;

- 37 шкіл естетичного виховання, з яких 28 музичних, 3 художніх і 6 шкіл мистецтв, а також 11 їхніх філіялів у сільській місцевості. Крім того, в сільській місцевості працює 61 клас навчання гри зі швидкими інструментами 7,7 тисячі студентів;

- 17 комунальних музеїв і 82 громадських музеїв, з них 5 народних;

- два національні історико-культурні заповідники в Луцьку та Володимирі-Волинському.

В галузі охорони здоров'я на 01.01.2022 налічувалось 72 медичні заклади, серед яких:

- послуги первинної медичної допомоги — 23;
- високоспеціалізована та спеціалізована медична допомога — 42;
- інші- 7.

До категорій первинної медичної допомоги належать 23 заклади охорони здоров'я зі статусом юридичної особи:

- 21 заклад первинної допомоги;
- 2 амбулаторії загальної практики-сімейної медицини (КНП «Затурцівська амбулаторія загальної практики-сімейної медицини»

Затурцівської сільської ради та КНП «Литовежська амбулаторія загальної практики-сімейної медицини»).

Центри первинної медичної допомоги складаються з 138 фельдшерсько-акушерських пунктів, 167 амбулаторій загальної практики-сімейної медицини (в тому числі 109 у сільській місцевості та 58 у міській) [32].

Мережа швидкої допомоги: налічує 46 місць базування, з них 16 відділень і 30 пунктів. Всього 72 бригади, з яких 12 лікарських і 60 фельдшерських.

Волинська область має значні можливості для розвитку туризму, завдяки наявності великої кількості культурних та природних ресурсів. На її території розташовано 1534 об'єкти культурної спадщини, які охороняються державою, 20 історичних населених пунктів, два історико-культурні заповідники, а також 265 озер і 231 рекреаційна зона. Три національні природні парки — Цуманська пуща, Прип'ять-Стокід і Шацький — доповнюють природню красу області. Також у регіоні добре розвинена туристична інфраструктура, завдяки чому підприємства активно інвестують у розвиток своїх туристичних продуктів і матеріально-технічної бази. Ці дії сприяють створенню привабливих пропозицій для відвідувачів і збільшенню надходжень до бюджету області, роблячи туристичну галузь одним з ключових елементів економічного зростання Волині.

Туризм сприяє зайнятості, розвитку ринку, міжнародному співробітництву та пізнанню багатой історичної та природної спадщини. Він також сприяє збереженню екологічної рівноваги [18].

На даний момент працює понад 130 туристичних компаній. На території області працює понад 200 санаторно-курортних і відпочинкових закладів, а також понад 300 садиб сільського зеленого туризму, 226 з яких розташовані в Шацькій ОТГ.

3.2. Організаційна структура господарського комплексу Волинської області

В організаційній структурі господарського комплексу Волинської області представлені практично всі основні види організаційно-правової форми діяльності, які законодавчо закріплені в Україні:

1. Фізичні особи-підприємці (ФОП) - це фізичні особи, які займаються підприємницькою діяльністю без утворення юридичної особи.

2. Товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) - це юридичні особи, які мають статутний капітал та обмежену відповідальність учасників за їхніми зобов'язаннями: ТОВ «Модерн – Експо», ТОВ «Волиньагропродукт», ТОВ «Альтернатива», ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна», ТОВ «Забіяка», ТОВ «Гербор- холдінг».

3. Приватні акціонерні товариства (ПАТ) - це юридичні особи, статутний капітал яких поділений на акції, що можуть бути куплені і продані на біржі: ПАТ «Гнідавський цукровий завод», ПАТ «Горохівський цукровий завод», ПАТ «Луцьк Фудз», ПАТ «Теремно Хліб».

4. Державні підприємства - це організації, що належать державі та здійснюють підприємницьку діяльність: ДП «Луцький ремонтний завод «Мотор», ДП «Автоскладальний завод №1».

Станом на 2021 рік в Волинській області налічувалось 41089 суб'єктів господарювання, з яких 6280 є підприємствами, а 34809 – фізичними особами-підприємцями. Найбільша кількість суб'єктів господарювання діє в сфері послуг, а саме в оптовій та роздрібній торгівлі, де задіяно 1782 підприємства та 18845 фізичних осіб-підприємців. В секторі промисловості задіяно 871 підприємство та 1544 фізичних осіб-підприємців, а в сільському, лісовому та рибному господарстві – 967 та 414 відповідно.

За кількістю діючих суб'єктів господарювання лідером є Луцький район, де зареєстровано 22585 підприємств, в Ковельському районі їх налічується 8768, в Володимирському – 6433 одиниці. Найменша кількість підприємств зареєстрована в Камінь-Каширському районі, що характеризується відносно слабким соціально-

економічним розвитком та абсолютним переважанням аграрного сектору в структурі господарства цього району.

Приватні підприємства домінують у всіх секторах, особливо в сфері послуг та сільському господарстві.

Державні підприємства значно представлені у галузях, де потрібен високий рівень регуляції або значні інвестиції (лісове господарство, великі інфраструктурні проекти).

В первинному секторі економіки виділяються: приватні підприємства, які займаються вирощуванням зернових, технічних культур, овочів та фруктів, а також комерційним рибальством; фермерські господарства, основним видом діяльності яких є тваринництво та рослинництво.

Вторинний сектор економіки представлений державними підприємствами, які діють в галузях харчової, хімічної, деревообробної та легкої промисловості та приватними підприємствами – переважно невеликі та середні виробники в галузях харчової, текстильної, машинобудівної промисловості.

В третинному секторі економіки діють приватні підприємства, що надають широкий спектр послуг – від роздрібною торгівлі до інформаційних технологій та фінансових послуг; державні установи : освіта, охорона здоров'я, соціальні послуги; комунальні підприємства: постачання води, тепла, електроенергії.

3.3. Структурні зрушення в господарському комплексі Волинської області: проблеми і перспективи розвитку

При здійсненні SWOT-аналізу Волинської області розглядаються різні аспекти, включаючи поточний стан, тенденції та перспективи розвитку, а також актуальні проблеми в економіці та соціальній сфері регіону. Цей аналіз, детально викладений у Додатку Г, дає змогу оцінити потенціал регіону і визначити напрямки для стратегічного планування.

Прогнозування зростання інвестиційної привабливості України і покращення бізнес-клімату в країні має велике значення для розвитку малого та

середнього бізнесу. Ці зміни могли б стати значущими конкурентними перевагами для Волинської області, зокрема завдяки її вигідному економіко-географічному розташуванню, яке відкриває численні можливості для розвитку різноманітних галузей економіки. [31]

Можливості

Багатогалузеве сільське господарство Волинської області має перспективи для розвитку в результаті виходу сільськогосподарських підприємств на європейський ринок, враховуючи зростання світового попиту на продукти харчування.

Область має багато туристичних можливостей, серед них 1534 об'єкти культурної спадщини, 20 історичних населених місць, 2 історико-культурні заповідники та хороший транспорт. Внутрішні тури можуть принести прибуток і робочі місця, останнім часом мають тенденцію до зростання.

Виклики

Процес залучення інвестицій може сприяти збільшенню обсягів виробництва в регіоні, зокрема в активній, деревообробній промисловості та машинобудуванні, дозволяючи максимально використати їх потенціал. Очікуваними наслідками таких інвестицій є створення нових робочих місць та зниження рівня безробіття. Крім того, впровадження політик, спрямованих на підвищення енергоефективності у сферах виробництва, житлово-комунального господарства та соціального забезпечення, відіграє ключову роль у технічному переоснащенні комунальної інфраструктури населених пунктів області.

Децентралізація влади та адміністративні реформи, які ведуть до збільшення бюджетної самостійності громад, можуть слугувати ефективними інструментами для подолання багатьох проблем, з якими стикається область. Ці проблеми включають незадовільний стан місцевих доріг, високий рівень зношеності комунальної інфраструктури, значні міжрайонні дисбаланси в економіці, освіті, культурі, охороні здоров'я та зайнятості населення.

Ризики

Обсяги виробництва продукції харчової, деревообробної промисловості та машинобудування не відповідають потенційним можливостям регіону. Подальше посилення такого стану справ можливе завдяки існуванню деяких загроз, серед яких – корумпованість силових та судових структур, органів контролю, складність дозвільно-погоджувальних процедур, відтік трудових ресурсів, зростання вартості імпортованих енергоносіїв, посилення природних катаклізмів внаслідок зменшення лісистості області, деградації ґрунтів, забруднення водних об'єктів, підтоплення.

Сільськогосподарське виробництво області характеризується низькою ефективністю. У структурі виробництва частка високотехнологічної продукції є відносно невеликою. Ці слабкі сторони у процесі прогнозованого економічного зближення України з ЄС можуть мати загрозливі наслідки для малих та середніх виробників регіону.

Децентралізація та висока дотаційність бюджету області можуть продовжувати негативно впливати на розвиток таких слабких сторін регіону, як низька якість місцевих доріг, значний знос комунальної інфраструктури в місцевих населених пунктах області та великі міжрайонні дисбаланси в розвитку економіки та сфери зайнятості.

На нашу думку, важливими напрямками для правильної реалізації можливостей області є розвиток програм та ініціатив для стимулювання місцевого підприємництва та залучення інновацій; покращення інфраструктури та розвиток соціальних програм, спрямованих на підтримку молоді та залучення їх в економічне життя регіону; посилення заходів з охорони довкілля та збереження природних ресурсів, співпраця з громадськістю та владою для досягнення цих цілей.

Сценарій розвитку Волинської області змінюється за інерцією, а соціально-економічний стан регіону як система залишається незмінним і залежить від впливу зовнішніх факторів.

Без значних інвестицій агропромисловий комплекс не зростатиме, через зниження цін на сільськогосподарську продукцію на світовому ринку. Через відсутність робочих місць і реальних джерел доходів сільського населення сільські території продовжують занепадати. Зростає рівень міграції за кордон, а молодь регіону все більше відчуває проблему з працевлаштуванням.

У структурі промисловості не буде помітних змін. Вплив держави на економічні процеси і надалі буде обмежений, а державні інвестиції не забезпечені значною фінансовою підтримкою. Виробництва, які не потребують значних капіталовкладень на організацію та підготовку виробництва або мають швидку економічну віддачу, будуть пріоритетними для розвитку промисловості.

Основними галузями будуть виробництво хімічних речовин і хімічної продукції, переробка сільськогосподарської сировини, харчова промисловість і деревообробна промисловість.

Існує тенденція до деякого зростання прямих іноземних інвестицій, проте їх обсяги незначні і кардинально не впливають на господарство області.

В 2019-2021 роках підприємства малого та середнього бізнесу в області продемонстрували позитивну динаміку. Тим не менше, галузева структура економічної активності суб'єктів малого підприємництва регіону залишається незмінною. Основні види економічної діяльності, на якій вони зосередилися – це торгівля, сільське, лісове та рибне господарство.

Відсутність доступних банківських кредитів для малого та середнього підприємництва вимагає від них використання нових технологій та інновацій, щоб виробляти конкурентоспроможні товари та послуги.

Недостатній соціально-економічний розвиток регіону не дозволяє ефективно працювати в таких прибуткових сферах, як туризм та ІТ-технології.

Важливою проблемою є відсутність практики співпраці з міжнародними компаніями в машинобудуванні та приладобудуванні, хоча є майже всі необхідні компоненти: ресурси, інтелект і логістичний потенціал.

Наявна в районі мережі автомобільних і залізничних магістралей, в основному, достатня для досягнення очікуваних на середньострокову перспективу обсягів перевезень вантажів і пасажирів. З іншого боку, щоб відповідати вимогам ЄС, відповідна інфраструктура потребує значної модернізації [29, с. 220].

Швидке завершення адміністративно-територіальної реформи та регіонального розвитку, включаючи розвиток людських ресурсів і створення нових високотехнологічних, наукомістких та інноваційних підприємств у промисловому та аграрному секторах, стало б важливим кроком для соціально-економічного розвитку регіону.

З метою підвищення якості харчових продуктів сільське господарство зосередиться на створенні нових переробних підприємств. Розвиток малого бізнесу на селі продовжуватиметься через створення СПД різних форм власності, включаючи сімейні фермерські господарства. Відбудеться підвищення виробництва сільського господарства за рахунок впровадження сучасних технологій.

Отже, серед можливих структурних зрушень в господарському комплексі Волинської області є наступні (табл. 3.2):

Табл. 3.2

Структурні зрушення в господарському комплексі Волинської області*

Напрямок розвитку	Опис діяльності	Очікуваний результат
Інноваційне сільське господарство	Впровадження точного землеробства, біотехнологій, органічного виробництва.	Підвищення продуктивності і сталості аграрної галузі, збільшення екологічності виробництва.
Промисловість з високою доданою вартістю	Осучаснення та розширення промислового сектора, особливо виробництва обладнання та хімічної продукції.	Збільшення економічної вигоди, створення якісних робочих місць, підвищення експортного потенціалу.
Інтеграція з глобальними ринками	Зміцнення експортних можливостей через сертифікацію та	Розширення ринків збуту, підвищення конкурентоспроможності продукції.

	налагодження міжнародних відносин.	
Розвиток сектору послуг та цифровізації	Зростання ІТ-послуг, модернізація туризму, рекреації, роздрібної торгівлі та логістики.	Покращення якості життя, збільшення внутрішнього споживання, зростання доходів населення.
Енергетична незалежність і відновлювані джерела енергії	Розвиток альтернативних джерел енергії, зокрема сонячної та вітрової енергетики.	Зменшення залежності від імпортованих енергоресурсів, підвищення екологічності регіону.

* Складено автором за даними Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року [31]

ВИСНОВКИ

Господарський комплекс Волинської області зазнає структурних змін під впливом економічних, соціальних, політичних та екологічних факторів. Функціонування господарського комплексу досліджуваного регіону базується на певних принципах, які сприяють розвитку бізнесу на внутрішньому та міжнародному ринках, а також на ресурсах та інших факторах.

Господарський комплекс Волинської області зазнає суттєвих змін під впливом глобалізації, децентралізації та інтеграційних процесів. Підприємства області адаптуються до нових умов ринку, забезпечуючи розвиток регіону через участь у національному та міжнародному поділі праці.

Волинська область має значний потенціал для розвитку господарства завдяки наявності розвиненої сировинної бази, трудових ресурсів та ринку збуту. Перспективними галузями залишаються харчова та текстильна промисловість, які, зокрема, задовольняють потреби Збройних Сил України.

Історичні та військові фактори значно вплинули на розвиток господарського комплексу області. Після початку повномасштабної війни Волинська область активно бере участь у програмі релокації підприємств із зон бойових дій, що сприяє збереженню та розвитку промислового потенціалу регіону.

Економіко-географічне положення області є сприятливим для розвитку торгівлі та співробітництва з іншими регіонами України та сусідніми країнами. Це забезпечує доступ до ринків збуту та ресурсів.

Суспільно-географічні фактори, такі як демографічні зміни, міграційні процеси та розвиток інфраструктури, мають значний вплив на розвиток господарського комплексу області. Зокрема, програми релокації підприємств сприяють зростанню економічної активності та створенню нових робочих місць.

Природно-ресурсний потенціал області включає багаті земельні ресурси, водні ресурси та лісові масиви. Екологічний стан регіону потребує постійного

моніторингу та впровадження заходів щодо охорони навколишнього середовища.

Основними проблемами розвитку господарського комплексу Волинської області є вплив війни, недостатній рівень інфраструктури у віддалених районах та екологічні виклики. Проте, перспективи розвитку включають подальшу інтеграцію у європейські та світові економічні структури, розвиток інноваційних технологій та залучення інвестицій.

Таким чином, дослідження структурних зрушень у господарському комплексі Волинської області дозволяє зробити висновок про значний потенціал регіону для розвитку в умовах сучасних економічних і соціальних викликів. Комплексний підхід до вивчення цих змін сприяє розробці ефективних стратегій для забезпечення сталого розвитку та підвищення якості життя населення області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волинський регіон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: tpp.lutsk.ua/ukr/volyn_region
2. Волинь у цифрах і фактах 2017-го [Електронний ресурс]. URL: <https://nw.forest.gov.ua/?p=30391> (дата звернення: 08.03.2024).
3. Головне управління статистики у Волинській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua>.
4. Ґрунтові ресурси Волинської області: стан, резерви продуктивної здатності (аналітична записка) / укладачі: С.А. Балюк, Р.С. Трускавецький, М.М. Мірошніченко, В.А. Гаврилюк, М.І. Зінчук, В.Б. Соловей, А.В. Кучер, Г.Ф. Момот, Р.В. Акімова. Харків: «Стиль-Іздат», 2018. 58 с.
5. Демографічна та соціальна статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/stat_gal.html
6. Департамент фінансів Волинської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finance.voladm.gov.ua/category/> с. 19–21.
7. Економіко-географічне положення [Електронний ресурс]. URL: <http://www.novageografia.com/vogels-1152-1.html> (дата звернення: 11.03.2024).
8. Інвестуємо в Україні (SKF, Швеція) [Електронний ресурс]. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/we-invest-in-ukraine/investiruem-v-ukrainu-skf-shveciya> (дата звернення: 16.03.2024).
9. Кількість померлих за причинами смерті по районах (щомісячна інформація) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/18_5_01.htm
10. Лажнік В. Й., Майстер А. А. Лісогосподарська освоєність території Волинської області, 2015 [Електронний ресурс]. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153587347.pdf> (дата звернення: 14.03.2024).
11. Львівсько-Волинський кам'яновугільний басейн [Електронний ресурс]. URL: <https://esu.com.ua/article-59689> (дата звернення: 14.03.2024).

12. Машинобудування на Волині [Електронний ресурс] / Волинська обласна рада. – Режим доступу: <http://volynrada.gov.ua/news/mashinobuduvannya-na-volini>
13. Міщенко О. В. Ландшафти Волинської області. Сучасний екологічний стан та перспективи екологічно безпечного стійкого розвитку Волинської області: колективна монографія / В. О. Фесюк, С. О. Пугач, А. М. Слащук [та ін.]; за ред. В. О. Фесюка. Київ: ТОВ «Підприємство ВІ ЕН ЕЙ», 2016.
14. Мольчак Я., Андрощук І., Мисковець І. Особливості геоекономічних та демографічних умов Волинської області. Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. 2017. № 10.
15. Населення Волинської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/volynskaya/>
16. Офіційний сайт Волинської обласної ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://volynrada.gov.ua/node/29409>.
17. Паспорт області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://voladm.gov.ua/article/pasport-oblasti/>
18. Поручинський В. Вплив суспільно-географічного положення на розселення Волинської області. *Міжнародний науковий журнал Науковий огляд*. 2015. Т. 3, № 13.
19. Поручинський В., Шкабура К., Слащук А., Липянін А. Особливості розвитку торфової промисловості Волинської області // *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Розділ II. Економічна і соціальна географія. 14 (339), 2016. – С. 64-67
20. Посівна на Волині: скільки і яких культур вирощують [Електронний ресурс]. URL: <https://suspilne.media/118440-posivna> (дата звернення: 15.03.2024).
21. Потапова А. Г. Характеристика інвестиційного потенціалу Волинської області / А. Г. Потапова, О. В. Гоць // *Наукові записки СумДПУ*

імені А. С. Макаренка. Географічні науки. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – Вип. 6. – С. 81–86.

22. Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. пр. / за заг. ред. Ф. В. Зузука. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2018. – № 15. – 182 с.

23. Ресурсний потенціал регіонів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/Region/03-1-REGIONI.pdf>.

24. Середня заробітна плата по Волинській обл. за останні роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/volynskaya/>

25. Сільське господарство Волині у цифрах [Електронний ресурс]. URL: <https://volynonline.com/silске-gospodarstvo-volini-u-tsifrah/> (дата звернення: 15.03.2024).

26. Стан земельних ресурсів та ґрунтів у Волинській області (регіональна доповідь) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://5ka.at.ua/load/ekologija/stan_zemelnikh_resursiv_ta_gruntiv_u_volinskij_oblasti_regionalna_dopovid/18-1-0-10906

27. Статистика Волинської області за 2021 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/demogr.html>

28. Статистичний щорічник Волинь 2014 / ред. В. Ю. Науменко. – Луцьк: ГУС у Волинській області, 2015. – 490 с.

29. Стаття «На Волині – найменша кількість звільнених працівників» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.volynpost.com/news/212431-na-volyni--najmensha-kilkist-zvilnenyh-pracivnykiv>

30. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року, 2020, Луцьк [Електронний ресурс]. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/volynska-strategiya-rozvytku-volynskoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku.pdf> (дата звернення: 14.03.2024).

31. Сценарії розвитку Волинської області на 2021 - 2027 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://voladm.gov.ua/article/scenariyi-rozvitku-volinskoyi-oblasti-na-2021-2027-roki/>
32. Трудовий потенціал регіону: зміст і значення в умовах транзитної економіки [Електронний ресурс] / М. П. Салтан. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_NTP_2008/Economics/33939.doc.htm
33. Управління освіти і науки ОДА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uon.voladm.gov.ua>.
34. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2022 року та середня чисельність у 2021 році [Електронний ресурс]. URL: http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/18_1_r21.htm (дата звернення: 08.03.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

**Чисельність населення (за оцінкою) на 1 січня 2022 року та середня
чисельність у 2021 році**

	Наявне населення		Постійне населення	
	на 1 січня 2022 року	середня чисельність у 2021 році	на 1 січня 2022 року	середня чисельність у 2021 році
Волинська область	1021356	1024376	1018628	1021648
Луцький район	455439	456184	452253	452998
м. Луцьк	215986	216591	212903	213508
Володимир-Волинський район	169231	170247	169163	170179
Камінь-Каширський район	130382	130752	131063	131433
Ковельський район	266304	267193	266149	267038

**Кількість прибулих, вибулих по районах
у 2021 році**

	Кількість прибулих	Кількість вибулих	Міграційний приріст, скорочення (-)
Волинська область	11487	11887	-400
Луцький район	6310	5671	639
м. Луцьк	2763	3107	-344
Володимир-Волинський район	1923	2264	-341
Камінь-Каширський район	945	1366	-421
Ковельський район	2309	2586	-277

**Кількість живонароджених, померлих по районах
у 2021 році**

	Кількість живонароджених	Кількість померлих	Природний приріст, скорочення (-)
Волинська область	9852	15493	-5641
Луцький район	4443	6571	-2128
м. Луцьк	1869	2736	-867
Володимир-Волинський район	1237	2929	-1692
Камінь-Каширський район	1542	1862	-320
Ковельський район	2630	4131	-1501

SWOT – аналіз Волинської області

<u>СИЛЬНІ СТОРОНИ</u>	<u>СЛАБКІ СТОРОНИ</u>
<p>1. Унікальність рекреаційних та</p> <p><i>Область входить в 7 лідируючих областей по заповідності в Україні. Відсоток заповідності в області становить близько 10,9 відсотка, при середньому по Україні 5,5 відсотка.</i></p> <p><i>Ліси становить третину території області і 6 відсотків площі лісів України. Серед західних областей України вона має найбільше озер.</i></p> <p>2. Вигідне економіко-географічне розташування.</p> <p><i>Волинь – єдиний регіон України, що має кордон з країнами Європейського та Митного союзів.</i></p> <p>3. Значний туристичний потенціал.</p> <p><i>На території області під охороною держави перебуває 1534 об'єкти культурної спадщини, налічується 20 історичних населених місць, діють два історико- культурні заповідники.</i></p> <p>4. Виробництво основної с/г продукції більше потреби на 50-80 відсотків.</p> <p><i>Дає можливість реалізації продукції за межі області та переробки (створення переробних потужностей).</i></p> <p>5. Наявність значної кількості належним чином документально оформлених</p>	<p>1. Незадовільний стан автомобільних доріг місцевого значення.</p> <p><i>Лише 45,5 відсотка доріг та вулиць комунальної власності з твердим покриттям.</i></p> <p><i>Несвоєчасне проведення ремонтних робіт через недофінансування, як доріг загального користування, так і комунальних доріг призводить до руйнації їх покриття.</i></p> <p>2. Незначне використання природного та культурного потенціалу для розвитку туризму, відсутність комплексного туристичного продукту.</p> <p>3. Низька ефективність та конкурентоздатність сільськогосподарсько-го виробництва.</p> <p>4. Недостатні потужності наявних підприємств по видобутку та переробці корисних копалин.</p> <p>5. Волинь є одним з найбільш енергозалежних регіонів України.</p> <p><i>В загальноукраїнському рейтингу Волині поступаються лише Закарпатська та Житомирська області.</i></p> <p>6. Високий рівень безробіття. Значна тіньова зайнятість.</p> <p><i>Відтік висококваліфікованих спеціалістів та творчої молоді через неможливість вирішити низку соціально-економічних</i></p>
<p>земельних ділянок для реалізації інвестиційних проектів.</p> <p>6. Великі площі природних пасовищ та сінокосів, наявність достатньої кількості с/г угідь.</p> <p><i>Сільськогосподарські угіддя становлять 52 відсотки, в тому числі рілля – 33 відсотки.</i></p> <p>7. Достатня забезпеченість трудовими</p>	<p><i>питань.</i></p> <p>7. Незначна частка високотехнологічної інноваційної продукції у структурі виробництва регіону.</p> <p><i>Питома вага реалізації інноваційної продукції області у загальнодержавному</i></p>

ресурсами робітничих та інженерних професій і науковими кадрами, фахівцями ІТ-сфери, а також відповідними освітніми закладами.

Спеціалістів з вищою освітою готують 26 вищих навчальних закладів, у тому числі: I-II рівня акредитації – 20 та III-IV рівня акредитації – 6. Мережа професійно-технічної освіти становить 22 навчальні заклади, навчання проводиться більш як зі 102 робітничих професій та 8 спеціальностей за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст».

8. Позитивна демографічна динаміка (щодо народжуваності та серед економічно працездатного населення).

Починаючи з 2006 року чисельність населення зростає, в основному, за рахунок природного приросту. Область є найбільш перспективною в Західному регіоні України на

9. Розвинена магістральна транспортна інфраструктура із значним транзитним потенціалом.

Щільність автодоріг з твердим покриттям (в км на 1000 кв. км території) в області перевищує середній показник по Україні (відповідно 277 і 269 км).

Територією області проходять найкоротші транспортні шляхи, які ведуть до держав Східної та Західної Європи.

10. Достатнє інфраструктурне забезпечення населених пунктів області (належне функціонування мереж електро- та газопостачання, можливість доступу до

обсязі серед областей Західного регіону за 2013 рік склала 0,8 відсотка (менше у Тернопільській – 0,4%, Рівненській та Чернівецькій областях – 0,3 %).

8. Відсутність консалтингового центру із залучення інвестицій та допомоги інвесторам.

9. Незадовільний технічний стан і зношеність значної частини основних фондів систем водопостачання та водовідведення, інженерних мереж у жилому фонді.

Фактична зношеність основних фондів підприємств, що надають послуги з централізованого водопостачання та водовідведення становить 61 відсоток.

Практично всі очисні споруди каналізації збудовані до 1990 року на технологіях, розроблених у 60-70 роках минулого століття, і на даний час вимагають реконструкції, а в окремих населених пунктах – будівництва нових.

10. Неналежна якість каналів зв'язку з доступу до мережі Інтернет в окремих сільських територіях.

11. Значні диспропорції у розвитку сільських та міських територіальних громад (інженерно-технічні комунікації та організація побуту мешканців).

У цілому в області централізованим водопостачанням охоплено 11 міст (100 %), 18 селищ міського типу (82 %) та 214 сіл (20 %).

Централізованим водовідведенням забезпечено 9 міст (81,8 %), 18 селищ міського типу (81,8 %) та 48 сільських населених пунктів (4,6 %).

якісної питної води тощо)

11. Вагомий виробничо-інвестиційний потенціал провідних галузей промисловості (харчова промисловість, деревообробна, машинобудування).

Частка цих галузей у загальному обсязі реалізованої промислової продукції становить понад 60 відсотків. 62% іноземних інвестицій спрямовано у промисловість.

12. Впроваджені інформаційно-телекомунікаційні системи регіонального рівня в місцевих органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування: система

відеоконференцв'язку; корпоративна електронна пошта; електронний документообіг між облдержадміністрацією, усіма райдержадміністраціями,

органів місцевого самоврядування області, територіальними підрозділами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади в області; застосування електронних цифрових підписів в електронному документообізі; електронні системи організації роботи ЦНАП із застосуванням електронних цифрових підписів; системи електронних черг у ЦНАПах м.Луцька, м.Нововолинська;

веб-сайт «Адміністративні послуги органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування Волинської області», підключення до Інтернету 97% місцевих рад базового рівня області, 100 % органів виконавчої влади та місцевого самоврядування обласного і районного рівнів.

13. В галузі охорони здоров'я області здійснено комплекс заходів щодо формування оптимальної мережі закладів первинного рівня надання медичної допомоги, удосконалення

12. Низька диверсифікація прикордонних пропускних пунктів (відсутність прикордонних пунктів пропуску для пішоходів і туристів), низька пропускна спроможність діючих пунктів пропуску, недостатній рівень їх технічного забезпечення посилює дисбаланс між пропускними можливостями України і сусідніх країн.

Щільність ПП на українсько-польському кордоні – 1 ПП на 72 км, тоді як за європейськими нормами - 1 ПП на 20-30 км кордону.

Рівень технічного обслуговування пунктів пропуску, зокрема технічними та спеціальними засобами контролю, становить біля 39 відсотків від потреби

13. Відсутні автоматизовані системи (АС) рівня центр-регіон:

- АС обміну електронними документами із застосуванням електронних цифрових підписів між облдержадміністрацією, органами місцевого самоврядування області та центральними органами виконавчої влади.

- АС електронної взаємодії загальнодержавних реєстрів, у т.ч. доступ до них адміністраторів ЦНАПів.

- загальнодержавний портал адміністративних послуг з відповідною регіональною складовою.

14. Диспропорції на ринку праці: надлишок фахівців гуманітарної сфери та нестача технічних і с/г профільних фахівців.

<p>вторинної (спеціалізованої) та модернізації третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Створено центри первинної медико-санітарної допомоги; розроблено проекти планів-схем шести госпітальних округів.</p> <p><i>Рівень загальної захворюваності населення області за останні п'ять років знизився на 4,6 відсотка - до 180100 в 2013 році на 100 тис. населення.</i></p> <p>14. Область володіє власними енергетичними ресурсами, серед яких вугілля, газ, торф, біомаса, у т.ч. з відходів с/г виробництва.</p> <p>15. Висока духовність населення, мононаціональний склад населення.</p>	
<u>Загрози</u>	<u>Можливості</u>
<p>15. 1. Незадовільний стан автомобільних доріг, що ускладнює транспортне сполучення.</p> <p>16. 2. Недофінансування інфраструктурних проектів.</p> <p>17. 3. Високий рівень безробіття і тіньова зайнятість.</p> <p>18. 4. Неналежа якість каналів зв'язку та доступу до Інтернету в окремих територіях.</p> <p>19. 5. Зношеність основних фондів систем водопостачання та водовідведення.</p> <p>20. 6. Низька пропускна спроможність діючих пунктів пропуску на кордоні.</p>	<p>21. 1. Розвиток транзитного потенціалу завдяки вигідному економіко-географічному розташуванню.</p> <p>22. 2. Зростання туристичного потенціалу з охороненими об'єктами культурної спадщини.</p> <p>23. 3. Можливість розширення аграрного сектору, оскільки виробництво основної с/г продукції перевищує внутрішні потреби.</p> <p>24. 4. Підвищення інвестиційного потенціалу завдяки наявності великих площ природних пасовищ та с/г угідь.</p> <p>25. 5. Залучення фахівців завдяки розвиненій освітній інфраструктурі.</p>